

Heersers over de zeeën

De ligging van de Britse Eilanden had voor gevolg, dat de bewoners van bij de aanvang van hun geschiedenis naar de zee werden gedreven. Deze eilanden, die vlak tegenover de aantrekkelijke kust van West-Europa liggen, zijn bovendien met brede stroommondingen en ingesneden kusten gezegend. Hoe kon het anders, dan dat de Britten zich voornamelijk op de scheepvaart toelieden? Moet het ons verwonderen, dat zij eveneens een groot koloniaal imperium wisten te vestigen? Wat de Britten realiseerden in hun overzeese gebieden ligt aan de grondslag van hun velvaart. En toch bleken de Britten van bij de aanvang nog niet op een dergelijke heerschappij ingesteld. Tijdens de middeleeuwen waren zij al wel heer en meester in de kustwateren, maar toch hielden zij zich in deze periode bijna uitsluitend bezig met de koopvaardij. Pas in 1410 werd een Engels schip voor het eerst met artillerie uitgerust en Hendrik VIII liet de eerste Engelse oorlogsschepen bouwen. In de 16e eeuw en het begin van de 17e eeuw moesten de Engelsen terdege rekening houden met de Spaanse en de Portugese wereldmacht. Derhalve schonk Elizabeth I zeer veel aandacht aan de

organisatie en de uitbreiding van haar zeemacht. Haar geoefende en doorgewinterde kapiteins, zoals Drake, slaagden erin de Spaanse Armada, die een invasie van Engeland op het oog had, in 1588 volledig te vernietigen, al werden ze hierbij wel geholpen door een geweldige storm. Deze nederlaag betekende voor Spanje het einde van zijn heerschappij op zee en voor Engeland het begin van zijn internationale macht. Engeland werd in deze strijd tegen Spanje bijgestaan door de Nederlanden, die op dat ogenblik over zeer bekwame zeevaarders, o.m. Piet Heyn, beschikten. Omgekeerd hielpen de Engelsen de onafhankelijkheid voor de Republiek der Verenigde Nederlanden te veroveren.

In 1651 vaardigde Cromwell zijn "Act of Navigation" uit om de Engelse zeehandel tegen buitenlandse concurrentie te beschermen. In deze acte werd bepaald, dat goederen uit landen buiten Europa slechts door Engelse schepen in Engeland mochten worden ingevoerd, terwijl het importeren van produkten uit Europese landen aan Engelse en ook aan schepen van het land van herkomst toegelaten was. Hiermee trof hij opzettelijk de Hollandse koopvaardij. Het verzet van de Nederlanders was echter tevergeefs, zelfs toen Willem III koning van Engeland

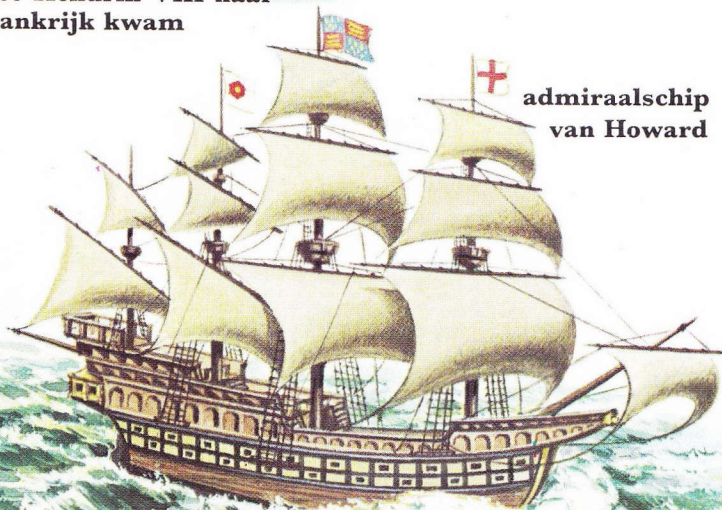

schip uit de
13e eeuw

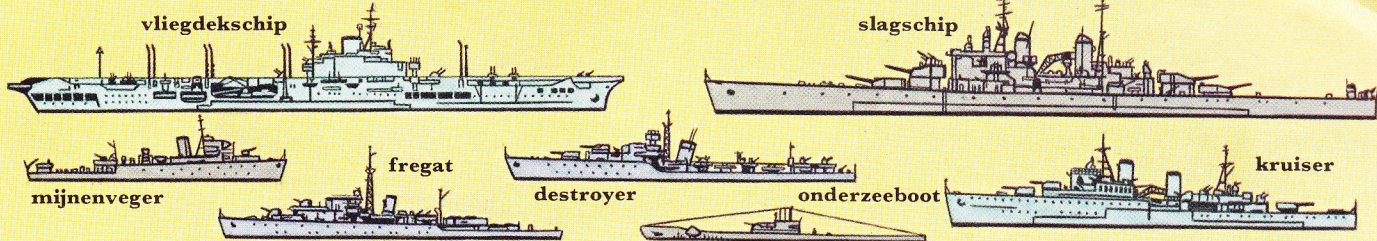
de "Henry Grâce à Dieu", het schip waarmee Hendrik VIII naar Frankrijk kwam

admiraalschip
van Howard

"Victory"
van Nelson

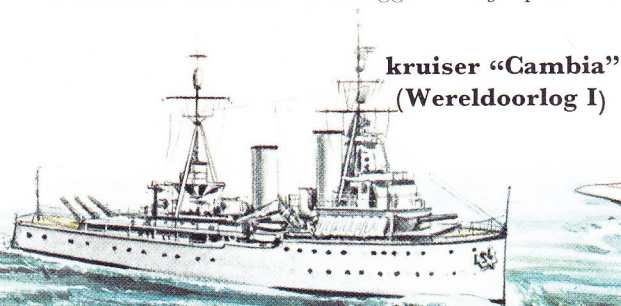
was geworden (1689). De acte werd trouwens pas in 1849 ingetrokken, toen Engeland de vrijheid van handel zeer sterk propageerde. Op het einde van de 17e eeuw kreeg de Engelse oorlogsvloot de benaming Royal Navy. Tegelijkertijd ontwikkelde zich de koopvaardijvloot, zodat Engeland in de 18e eeuw reeds meer en meer de wereldzeeën ging beheersen. In deze eeuw werd trouwens één van de grootste Engelse ontdekkingsreizigers geboren, die onder meer het imperium hielp vestigen: James Cook. Van jongsaf raakte hij vertrouwd met de scheepvaart en op 27-jarige leeftijd nam hij dienst bij de Britse marine. Spoedig ontpopte hij zich als een uitstekend cartograaf, die o.m. de St.-Laurensstroom in Canada in kaart bracht. Toen hij daar een zonsverduistering had waargenomen, zond de Royal Society hem naar Tahiti om waarnemingen te doen. Tijdens deze tocht bereikte hij Nieuw-Zeeland, waarvan hij voor het eerst aantoonde, dat dit land uit twee eilanden bestond. Tijdens deze reis verkende hij ook de vruchtbare oostkust van Australië (1770) en vestigde daardoor de aandacht van de Engelsen op dit belangrijk continent. Nadien werd hij nog uitgestuurd om het zuidelijke gedeelte van de Stille Oceaan te verkennen, omdat men meende, dat er nog ergens een groot, doch onbekend vasteland moest liggen.

Cook overschreed wel de zuidpoolcirkel, maar toen hij het vermeende land niet vond, zette hij koers in oostelijke richting en bereikte opnieuw Nieuw-Zeeland. Nog tweemaal waagde hij zich in het zuidpoolgebied en bereikte zelfs een punt op 106° W.L., wat hem nog nooit was voorgedaan. Na deze succesvolle tochten trachtte hij nog de noordwestelijke doorvaart te verwezenlijken, met het doel langs Noord-Amerika om de Stille Oceaan en China te bereiken. Het angstwekkende pakijns dreef hem echter terug en tijdens een oponthoud op de Hawaii-Eilanden werd hij in 1779, op grond van een jammerlijk misverstand met de inboorlingen, vermoord.

Een andere beroemde figuur in de geschiedenis van de Britse vloot was Horatio Nelson (1758-1805). Zijn mooiste lauweren oogstte hij in zijn strijd tegen de Franse vloot, die hij in 1798 bij Aboekir bijna volledig vernietigde. In 1805 viel hij bij Trafalgar met 27 schepen andermaal 33 Franse schepen aan: op het ogenblik, dat de slag in het voordeel van de Engelsen was beslist, werd Nelson door een kogel getroffen. Hij overleed enkele uren nadien. Van deze grote admiraal stamt de gevleugelde uitdrukking: "Engeland expects that every man will do his duty." (Engeland verwacht dat iedereen zijn plicht zal doen).

Het geografische isolement noopte de Britten hun heil in de omringende zeeën te zoeken. Hun ondernemingsgeest en durf leverden in de loop der tijden een imperium zonder weerga op. Toch duurde het tot in de 16e-17e eeuw, vooraleer de Britten de verre horizonten gingen verkennen, maar dank zij knappe ontdekkingsreizigers en admiraals beheersten zij gedurende vele decennien alle wereldzeeën.

De 19e eeuw werd, zoals voor alle andere wereldvloten, voor de Engelse koopvaardij- en oorlogsmarine een periode van revolutionaire wijzigingen: de stoomboot verdrong het zeilschip. In deze aanpassingswedloop behielden de Britten hun overwicht: toen Wereldoorlog I uitbrak, beschikten zij met 68 slagschepen, 100 kruisers, 200 torpedojagers en 76 onderzeeërs nog over de machtigste vloot ter wereld. Bij de aanvang van Wereldoorlog II waren de Engelsen echter minder goed uitgerust, omdat de subsidies voor de vloot in de magere jaren tussen 1920 en 1930 sterk beknot waren. Tijdens deze wereldoorlog traden de Verenigde Staten op het voorplan. Zij veroverden, dank zij grotere financiële mogelijkheden, de eerste plaats op zee, al hield de Engelse vloot haar prestige hoog.

**vliegdekschip
(Wereldoorlog II)**

